

Nr 24.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag ur Ovanåkers pastorats avlöningsfond till restaurering av Ovanåkers församlings kyrka m. m.; given Stockholms slott den 16 januari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed under åberopande av dels bilagda utdrag av statsrådsprotokollen över ecklesiastikärenden för den 26 september 1929 och den 16 januari 1930, dels ock kyrkomötets bilagda skrivelse den 21 oktober 1929, nr 4, föreslå riksdagen för dess del lämna det medgivande, som omförmäles i föredragande departementschefens i sistnämnda statsrådsprotokoll intagna hemställan.

GUSTAF.

Cl. Lindskog.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 september 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Lindskog anhåller att få inför Kungl. Maj:t anmäla ett ärende angående anslag ur Ovanåkers pastorats avlöningsfond till restaurering av Ovanåkers församlings kyrka m. m. samt anför härom följande.

Kyrkoherdebostället i Ovanåkers församling redovisas i gällande jordebok för Ovanåkers socken såsom 45/64 mantal krono eller 11 öres- 6 penningland

Bihang till riksdagens protokoll 1930. 1 saml. 19 häft. (Nr 24.)

Anslag ur Ovanåkers pastorats avlöningsfond till restaurering av Ovanåkers församlings kyrka m. m.

Prästestomn nr 1. Angående boställets tillkomst lämnas en utredning i den av numera regeringsrådet G. Thulin utarbetade, år 1904 från trycket utgivna Redogörelse för de ecklesiastika boställena i Gävleborgs län, sid. 266 o. f. Av denna utredning framgår, att bostället — vartill kronan ej synes hava lämnat något bidrag — åtminstone till största delen inköpts av socknemännen. Genom Svea hovrätts dom den 9 november 1917, vilken av Kungl. Maj:t genom dom den 15 april 1919 därutinnan fastställts, förklarade Svea hovrätt Ovanåkers församling vara framför Kungl. Maj:t och kronan ägare till ifrågavarande fastighet om 11 öres- 6 penningland. Bostället lär således vara av den natur, som avsågs i 28 § i förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket den 26 januari 1894.

Genom kungl. brev den 7 oktober 1881 förordnades, bland annat, att behållningen av den extra ordinarie skogsavverkningen vid kyrkoherdebostället skulle, efter avdrag av vissa kostnader, överlämnas till domkapitlet i Uppsala, som ägde göra medlen räntebärande till dess Kungl. Maj:t kunde finna för gott att besluta rörande deras användande. Med anledning härav överlämnades till domkapitlets förvaltning omkring 64,000 kronor, utgörande skogsförsäljningsmedel från bostället, från vilket belopp dock skulle avgå vissa poster, därav högst 10,000 kronor till boställets innehavare som ersättning för odlings- och byggnadskostnader å bostället. Ur denna fond hava enligt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade beslut anvisats vissa belopp, att utgå till tjänst innehavaren eller pastoratet. Bland annat har medgivits genom kungl. brev den 25 maj 1888, att som bidrag till reparation av församlingens kyrka finge årligen utbetalas högst 800 kronor intill sammanlagt 8,000 kronor och genom kungl. brev den 8 maj 1908 att, sedan vissa arbeten för om- och nybyggnad av kyrkans orgelverk samt viss arkivanordning i kyrkan ävensom anbringande av nytt plåttak å sakristian blivit avslutade och behörigen avsynade, församlingen finge av omförmälda skogsmedel till gäldande av kostnaderna för samma arbeten utbekomma ett sammanlagt belopp av högst 11,225 kronor.

I Kungl. Maj:ts resolution den 23 oktober 1914 angående lönereglering för prästerskapet i Ovanåkers pastorat stadgades, att räntan å ifrågavarande fond skulle tills vidare och intill dess annorlunda kunde bliva av Kungl. Maj:t föreskrivet anses som avlöningstillgång i pastoratet. Genom kungl. brev den 4 mars 1927 förordnades därefter, att fonden skulle den 1 maj 1928 överlämnas till vederbörande kyrkoråd för att under namn av Ovanåkers pastorats avlöningsfond förvaltas enligt 22 § lagen om reglering av prästerskapets avlöning samt att avkomsten av fonden skulle ingå bland de i 19 § 3 mom. samma lag omförmälda avlöningsmedel i pastoratet.

Fondens kapitalbehållning uppgår för närvarande till omkring 72,000 kronor.

I en till Kungl. Maj:t den 16 februari 1925 ingiven ansökning anhöll Ovanåkers församling — under förmålan att församlingen hade att bestrida betydliga kostnader för kyrkliga ändamål, däribland omkring 48,000 kronor för restaurering av församlingens kyrka — att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att församlingen finge disponera *dels* den del av det i 19 § 4 mom. prästlöneregleringslagen omförmälda, församlingen tillkommande skogsförsäljningsmedelsbeloppet — för tiden från och med den 1 maj 1924 till och med den 30 april 1929 fastställt till 15,775 kronor årligen — som icke åtginge till prästerskapets avlöning, *dels ock* ett belopp av nära 27,600 kronor, som influtit genom extra skogsavkastning vid förenämnda kyrkoherdeboställe. Över ansökningen yttrade sig bland andra myndigheter domkapitlet i Uppsala och kammarkollegiet. Domkapitlet vitsordade, att ifrågavarande kyrkorestaurering vore av behovet synnerligen påkallad. Kollegiet erinrade, att ny lönereglering för prästerskapet i pastoratet fastställdes att träda i kraft den 1 maj 1915 samt anförde vidare, att ifrågavarande skogsförsäljningsmedel författningsenligt icke torde kunna disponeras för det av församlingen angivna ändamålet. Enligt beslut den 26 september 1925 fann Kungl. Maj:t ansökningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I en vid 1926 års kyrkomöte väckt motion, nr 3, hemställdes, att kyrkomötet måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t förklara, att kyrkomötet för sin del icke hade något att erinra däremot, att av inflytande eller redan influtna men icke disponerade skogsförsäljningsmedel från kyrkoherdebostället i Ovanåkers församling finge under de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäl föreskriva, utgå ett anslag av högst 59,348 kronor för restaurering av församlingens kyrka och uppförande av arkivbyggnad i enlighet med ritningar, som blivit i vederbörlig ordning fastställda.

Till stöd för motionen anfördes huvudsakligen följande:

Redan vid kyrkoinventering i Ovanåkers kyrka den 16 maj 1894 klagades över den ytterst bristfälliga värmeinrättningens dåliga beskaffenhet, och vid en under sommaren år 1910 av dåvarande ärkebiskopen J. A. Ekman hållen kyrkovisitation i Ovanåkers församling påvisades, att en genomgående reparation av församlingskyrkan vore av behovet påkallad. Sedan härefter kontraktsprosten Ol. Bäckström i Arbrå flere gånger haft tillfälle att betona reparationens nödvändighet, underströks kraftigt av nuvarande ärkebiskopen vid ett tillfälligt besök på platsen under år 1925 kyrkans behov av en snar genomgående reparation.

Förslag till yttre och inre restaurering av Ovanåkers kyrka hade upprättats av arkitekten Martin Westerberg, och uppginge de av byggmästare beräknade kostnaderna för restaureringen i enlighet med berörda förslag till 48,200 kronor.

Byggnadsstyrelsen, vars prövning restaureringsförslaget underställts, hade i ärendet inhämtat utlåtanden av, bland andra, riksarkivet, som framhållit, att föreslagen förläggning av en arkivlokal under sakristian av flera skäl

icke kunde anses fullt tillfredsställande. Med anledning därav och då riksarkivet från orten erfarit, det möjligt finnes att genom tillbyggnad av ett brandfritt valv bereda plats för arkivet i omedelbar anslutning till prästgården, hade riksarkivet för sin del tillstyrkt, att arkivfrågan måtte om möjligt ordnas på sistnämnda sätt och således icke genom den föreslagna anordningen under kyrkans sakristia.

Genom beslut den 29 maj 1925 hade byggnadsstyrelsen fastställt de av arkitekten Westerberg upprättade förslagen till dels restaurering av Ovanåkers kyrka, dock med viss modifikation, dels och förändringar av kyrkans sakristia, dock med uteslutande av den däri föreslagna förläggningen av kyrkoarkivet, vilken fråga borde upptagas till förnyad prövning efter verkställande av utredning rörande eventuell tillbyggnad av prästgården.

Förslag till arkivbyggnad med anslutning till kyrkoherdebostället hade härefter uppgjorts av Joh. Westin i Arbrå; och hade kostnaden för samma byggnad beräknats uppgå till 10,000 kronor.

Sistberörda förslag hade jämväl underställts byggnadsstyrelsens prövning, varvid styrelsen, som låtit verkställa en mindre omarbetning av förslaget, varigenom tillbyggnaden givits en något modifierad placering, fastställt det sålunda omarbetade förslaget, med föreskrift att vissa av styrelsens byggnadsbyrå gjorda erinringar skulle vid arbetets utförande iakttagas.

Av förekommen anledning hade härjämte ett nytt förslag upprättats angående anordnande av värmeledning i kyrkan, enligt vilket kostnaden för dylik anordning, som förut upptagits till 8,000 kronor, beräknats uppgå till 9,348 kronor.

Även sistnämnda förslag hade av byggnadsstyrelsen jämlikt beslut den 3 september 1926 blivit i huvudsak fastställt.

Kostnaderna för restaurering av kyrkan och uppförande av arkivbyggnad enligt de av byggnadsstyrelsen sålunda godkända förslagen utgjorde alltså, restaureringskostnaden — med inberäkning av kostnaden för värmeledningen men med avdrag av ett belopp å 200 kronor, som upptagits för arkivets inredning — 49,348 kronor och kostnaden för uppförande av en arkivbyggnad 10,000 kronor eller således tillhopa 59,348 kronor. Församlingen skulle icke inom överskådlig tid kunna genom utdebitering åstadkomma denna stora summa. Då härtill komme, att ifrågavarande restaurerings- och byggnadsarbeten vore av mycket brådskande natur, syntes ingen annan utväg föreligga än att för berörda ändamål kyrkoherdeboställets rika skogstillgång anlitas. Ett synnerligen starkt talande skäl härtill föreläge i den omständigheten, att Ovanåkers församling genom förutberörda domar förklarats vara framför Kungl. Maj:t och kronan ägare av församlingens kyrkoherdeboställe.

Av en inom domänstyrelsen upprättad redovisningsräkning framginge, att för åren från och med den 1 maj 1915 till och med den 30 april 1923 till kyrkofonden från nämnda boställe influtit försäljningsmedel för ordinarie och extra skogsavverkning till ett sammanlagt belopp av 100,379 kronor 13 öre. Av detta belopp hade församlingen såsom bidrag till prästerskapets avlöning återfått omkring 30,000 kronor, vadan kyrkofonden på dessa medel haft ett till över 70,000 kronor uppgående överskott.

Enligt debiterings- och uppbördslängderna å kommunalutskylder i Ovanåkers socken för åren 1916—1925 hade uttaxeringen under flertalet av dessa år uppgått till 10 kronor för bevillningskrona. Enär flera nödvändiga

byggnadsföretag såsom ålderdomshem och åtskilliga skolhusbyggnader vore förestående, vore det uppenbart, att skatterna snarare komme att ökas än minskas.

Motionen remitterades till kyrkolagsutskottet, som i avgivet utlåtande, nr 5, under hänvisning bland annat till Kungl. Maj:ts beslut den 26 september 1925 och då i allt fall mot ansökningens upptagande *omedelbart* hos kyrkomötet mötte stora betänkligheter, hemställde, att motionen icke måtte till någon kyrkomötets vidare åtgärd föranleda. Med 32 röster mot 25 biföll kyrkomötet utskottets hemställan.

Frågan återupptogs genom en vid 1927 års riksdag i andra kammaren väckt motion, nr 34, däri på anförda skäl hemställdes, att riksdagen för sin del måtte medgiva, att av inflytande eller redan inflyttna men icke disponerade skogsförsäljningsmedel från kyrkoherdebostället i Ovanåkers församling finge under de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäl föreskriva, utgå ett anslag av högst 59,348 kronor för restaurering av Ovanåkers församlings kyrka och uppförande av arkivbyggnad i enlighet med ritningar, som blivit i vederbörlig ordning fastställda. I motionen framhölls bland annat, att vid ärendets behandling i kyrkomötet anmärkts, att frågan därstädes upptagits genom enskild motion och icke haft den behandling av myndigheter och andra, som helst borde föreligga, innan den komme till kyrkomötet.

Riksdagen beslöt i anledning av motionen att i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 111) anhålla, det Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning, huruvida av inflytande eller redan inflyttna men icke disponerade skogsförsäljningsmedel från kyrkoherdebostället i Ovanåkers församling må utgå anslag till restaurering av Ovanåkers församlings kyrka och till uppförande av arkivbyggnad för nämnda församling, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning må föranleda.

Till stöd härför anförde riksdagen:

Mot bifall till motionen måste otvivelaktigt principiella betänkligheter resa sig. Å andra sidan har riksdagen icke kunnat undgå finna, att vissa billighetsskäl kunna anföras till stöd för motionärens yrkande. Ärendet synes emellertid vara i behov av ytterligare utredning, och frågan synes därför böra hänskjutas till Kungl. Maj:t för verkställande av utredning och eventuellt avgivande av förslag i ämnet.

Genom beslut den 14 april 1927 anbefalldes kammarkollegiet att efter vederbörandes hörande till Kungl. Maj:t inkomma med utredning i det i riksdagens berörda skrivelse angivna hänseende.

I anledning härav har kammarkollegiet med eget utlåtande av den 12 mars 1929 överlämnat *dels* vissa från domänstyrelsen infordrade uppgifter innefattade i en den 20 juli 1928 dagtecknad promemoria rörande behållna skogsavkastningen vid ifrågavarande boställe jämte en vid promemorian fogad tablå, *dels ock* yttrande i ämnet av Ovanåkers församling.

Församlingen har anfört bland annat:

Enligt vad verkställda utredningar utvisade hade bostället inköpts av församlingen själv utan något tillskott från statens sida. Den rikliga avkastning, som boställets skogar för närvarande gäve, grundade sig till stor del på avverkningar av besparad övermogen skog från tiden *före* genomförandet av 1910 års prästlönelagstiftning. Av de utav domänstyrelsen lämnade redovisningsräkningarna framginge, att för tiden 1915—1923 kyrkofonden tillgodoförts en behållning från Ovanåkers kyrkoherdeboställe av icke mindre än 100,379 kronor 13 öre och för tiden 1924—juni 1928 42,019 kronor 17 öre, samt enligt från vederbörande revirexpedition lämnad uppgift för tiden 1 juli—23 november 1928 en inkomst av 24,437 kronor 33 öre, eller tillsammans 166,835 kronor 63 öre. Under samma tid hade enligt från församlingens pastorsexpedition lämnade uppgifter från kyrkofonden inkommit avlöningsmedel till ett sammanlagt belopp av 61,815 kronor 97 öre. Kyrkofonden hade alltså under ifrågavarande tid från kyrkoherdebostället fått ett överskott av icke mindre än 105,019 kronor 67 öre, sedan församlingen därifrån bekommit vad den författningsenligt varit berättigad till för sitt prästerskaps avlöning. Församlingen hade under de första nio åren efter nyregleringen på grund av för lågt beräknade inkomster från boställets skog fått vidkännas högre utdebitering för sitt prästerskaps avlöande, än som varit behöfligt därest, såsom församlingen påyrkat, en rättvis uppskattning av den årliga inkomsten från bostället blivit uppgjord. Den årliga inkomsten av skogen hade nämligen för ecklesiastikåren 1915—1924 blivit fastställd till endast 3,000 kronor, under det att den i verkligheten givit 11,153 kronor 23 öre i medeltal. Enligt intyg från kommunens uppördsman, hade församlingen på grund av denna felaktiga beräkning fått vidkännas utdebitering på sammanlagt icke mindre än 36,399 kronor 30 öre. Församlingen borde åtminstone kunnat påräkna, att denna orättvisa mot församlingen erkändes, och att genom detta förhållande jämte den rikliga inkomst, kyrkofonden haft och hade från bostället, tillräckliga skäl ansåges föreligga för beviljande av de medel, församlingen nu begärde till restaurering av sin kyrka. Församlingen ville slutligen framhålla, att restaureringen av kyrkan vore av högsta nöd påkallad, och att församlingen på grund av höga kommunalskatter icke såge sig i stånd att genom utdebitering åstadkomma medel för den behöfliga kyrkoreparationen. Att åstadkomma medel härtill genom låns upptagande och ytterligare skuldsättning syntes heller icke vara någon framkomlig väg, alldenstund församlingens och den borgerliga kommunens skulder förut uppginge till betydliga belopp. På grund av vad sålunda anförts ansåge församlingen, att för beviljande av ifrågavarande anslag talade så vägande billighetsskäl, att ett bortseende därifrån för att strikt hålla en princip, som genom 1910 års kyrkolagstiftning uppkommit, icke vore fullt förenlig med en vidsynt och human rättsuppfattning. Då det finnes en möjlighet att genom statsmakternas medverkan kunna gå till mötes dessa billighetskrav, så borde den möjligheten i ett fall som detta komma till användning.

Jag beder i detta sammanhang få inskjuta, att kammarkollegiet låtit införskaffa avskrifter av de tablåer, som församlingens kyrkoråd ingivit till vederbörande länsstyrelse för den likvid mellan församlingen och kyrkofonden, som skall äga rum. Av dessa tablåer har kollegiet ej kunnat vinna

bekräftelse på församlingens nyssnämnda uppgift, att densamma nödgats ecklesiastikåren 1915—1924 på grund av det för lågt beräknade skogsmedelsbeloppet utdebitera 36,399 kronor 30 öre utöver det i 19 § 1:o) löneregleringslagen omförmälda beloppet, motsvarande 3 öre för varje tiotal kronor av pastoratets inkomstbelopp. Såvitt kollegiet av tablåerna för åren 1915—1924 kunnat inhämta, torde ifrågavarande ytterligare utdebitering hava stannat vid omkring 28,000 kronor. Under samma tid får församlingen, att döma av nyssnämnda tablåer, antagas hava ur kyrkofonden uppburit tillhoppa något mer än 29,000 kronor, däri inberäknat två belopp å tillhoppa 3,000 kronor, utgörande ersättning enligt 21 § löneregleringslagen. Att döma av förenämnda tablåer för åren 1924—1928 synes ur kyrkofonden för dessa fyra ecklesiastikår hava utbetalts till församlingen omkring 25,300 kronor på grund av stadgandet i 19 § 4:o) löneregleringslagen.

Kammarkollegiet har i sitt ovannämnda utlåtande av den 12 mars 1929 närmare utrett frågan, huruvida skogsförsäljningsmedel av ifrågavarande slag författningsenligt kunna disponeras för det här avsedda ändamålet, och därvid anfört bland annat följande:

Enligt bestämmelserna i förordningen den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket, vilken förordning hade i nedannämnda delar giltighet intill dess kungörelsen den 9 december 1910 angående grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastiska boställskogar trädde i tillämpning, gällde i fråga om avkastningen av prästskogarna bland annat följande. Prästens rätt till skogen å de honom anslagna boställen, vilka icke av menighet inköpts eller av enskild för ändamålet donerats, var i allmänhet begränsad till husbehovsvirke och, för det fall att skogen, efter det ordnad skogshushållning blivit å bostället införd, stod under hans egen vård, till viss andel i den ordinarie avkastningen. I övrigt ingick avkastningen till prästerskapets löneregleringsfond eller till de ecklesiastiska boställernas skogsfond. Avkastningen av skogen å boställen, som av menighet inköpts eller av enskild för ändamålet donerats, tillkom däremot icke till någon del de gemensamma avlöningstillgångarna, utan var förbehållen prästen eller stundom dels prästen och dels församlingen, vilken senares andel var avsedd att användas till andra kyrkliga ändamål än prästerskapets avlöning.

* Genom 1910 års lagstiftning infördes härutinnan förändrade bestämmelser. Efter det nya lönesystemet tillämpas i stort sett samma grunder för dispositionen av boställets skogsavkastning som de, vilka gälla för dispositionen av den avkomst bostället lämnar som jordbruksfastighet. Enligt ovannämnda kungörelse den 9 december 1910 skall skogen i första hand användas till boställets eget husbehov, det vill säga byggnads- och stängselvirke samt bränsle för arrendator och torpare å insynade torp. Därutöver må vederbörande tjänst innehavare erhålla ved till husbehov samt i ordningen därefter dels pastoratet nödigt virke till uppförande och underhåll av laga hus och hägnader å prästgård samt dels slutligen församlingen virke till kyrkobyggnad. Beträffande dispositionsrätten till den husbehovet överskjutande skogsavkastningen är pastoratet berättigat att i närmare angiven ordning och i den utsträckning pastoratet därav har behov till avlöning av

sitt prästerskap disponera den behållna skogsavkastningen vid samtliga inom pastoratet belägna boställen, även sådana, som upplåtits av kronan. Undantagna äro endast boställen, som på grund av donation skola tillkomma präst utöver lönen eller ock änka.

Den ordning och den utsträckning, vari pastoratet äger tillgodogöra sig skogsavkastningen för sitt prästerskaps avlöning, framgår av bestämmelserna i 19 § 4:o lönerogleringslagen och 6 § 2 mom. kyrkofondslagen. Enligt det förra lagrummet skola till prästerskapets avlöning i nedan nämnd ordning användas 1) församlingsavgifter till belopp ej överstigande 3 öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av hela det inkomstbelopp, för vilket allmän kommunalskatt skall inom pastoratet utgöras, 2) arrenden av ecklesiastiska löneboställen med vissa angivna undantag, 3) avgälder av lägenheter, avsöndrade eller upplåtna från boställen, som nyss sagts, ränta å medel, som vid försäljning eller avstående för allmänt behov erhållits för sådant boställe eller del därav, ävensom övriga till avlöning av prästerskapet i pastoratet avsedda medel, med undantag av sådana, vilka skola tillgodokomma viss tjänstnehavare utöver lönen eller ingå till kyrkofonden, 4) skogsförsäljningsmedel, utgående med ett efter vissa grunder fastställt belopp, samt 5) ytterligare församlingsavgifter till erforderligt belopp.

Skogsavkastningen överlämnas icke direkt till församlingarna, utan utbetalningen förmedlas genom kyrkofonden på det sätt, att skogsförsäljningsmedlen inlevereras till fonden (3 § 4 mom. kyrkofondslagen), varemot denna på rekvisition av vederbörande kyrkoråd under september månad varje ecklesiastikår utbetalar, i den mån det visas behöfligt för prästerskapets avlöning, ett jämlikt 19 § 4:o lönerogleringslagen fastställt belopp, som för viss tidsperiod beräknats motsvara skogens behållna årliga avkastning.

I den mån det fastställda beloppet ej behövs för bestridande av avlöningen för pastoratets prästerskap, bliva skogsförsäljningsmedlen från boställena i pastoratet en för hela rikets prästerskap gemensam avlöningstillgång. Under viss förutsättning åter kan pastorat ur kyrkofonden erhålla bidrag till sitt prästerskaps avlöning. Om nämligen för prästerskapets avlöning såsom församlingsavgifter utdebiterats sammanlagt större belopp än som motsvarar 6 öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av pastoratets hela inkomstbelopp, skall ersättning av kyrkofondens medel beredas pastoratet för det överskjutande beloppet utom beträffande lönebelopp, som församling särskilt förbundit sig att utgöra.

Frågan om dispositionen av skogsavkastningen från boställe, som blivt av församlingen anskaffat eller av enskild donerat, blev vid behandlingen vid 1910 års riksdag av de av Kungl. Maj:t framlagda förslagen till ecklesiastiska lönelagar föremål för särskild uppmärksamhet genom två motioner, väckta den ena i första kammaren av herr O. Jonsson (nr 71) och den andra i andra kammaren av herr J. Ericsson i Vallsta (nr 256), och åsyftande, bland annat, att skogsavkastningen vid boställen, som blivt av församling inköpta, skulle kunna disponeras till förmån för församlingarna. Herr Jonsson anförde bland annat följande. Med ett i 7 § i förslaget till lönerogleringslag angivet undantag hade i de av Kungl. Maj:t framlagda lagförslagen skogsavkastningen, oavsett om bostället upplåtits av kronan eller inköpts av församlingen, i fråga om såväl dess indragning till kyrkofonden som om villkoren för erhållande av bidrag till prästerskapets avlöning från denna fond, behandlats likformigt. Om då en församling inköpt ett boställe, vars skogsavkastning vore eller ansåges bliva större än vad den

enligt § 19 i lagen om reglering av prästerskapets löner kunde från kyrkofonden erhålla bidrag till avlöningen för sitt prästerskap, eller om av sådan avkastning för kyrkligt ändamål inom församlingen en fond eller annan kapitaltillgång bildats, som enligt § 2 i lagen om kyrkofond komme att indragas till denna fond, så vore det naturligt nog att en sådan församling ansåge sig bliva illa behandlad och därför önskade, att ändringar till dess förmån vidtoges. Det vore också på grund av framställning från en sådan församling som motionären ansett sig böra bringa frågan under särskilda utskottets och riksdagens prövning. Motionären hyste den förhoppningen att vederbörande utskott komme att i fråga om skogsavkastningen från ett av församlingen inköpt boställe framlägga det ändringsförslag, som funnes befogat. Herr Ericsson yttrade i sin motion bland annat. Någon åtskillnad hade i de framlagda förslagen icke gjorts på sådana boställena som exempelvis anslagits av kronan och sådana som donerats eller av församlingarna anskaffats till prästerskapets avlöning. Därigenom beginges emellertid en orättvisa emot dessa sistnämnda församlingar till förmån för de andra. Det förefölle ju också vara tämligen klart att, om en person donerat eller om en församling anskaffat (exempelvis genom köp eller sammanskott) boställe, så hade nog meningen varit, att just den församlingen eller prästerskapet därstädes, och inga andra, skulle hava nytta av den gjorda donationen eller anskaffningen. Nu kunde det visserligen vara möjligt, att i några undantagsfall den behållna skogsavkastningen kunde uppgå till så stort belopp, att den, jämte övriga till prästerskapets avlöning utgående medel icke i sin helhet åtginge till avlöningen, men i sådant fall borde församlingen äga rätt att efter Kungl. Maj:ts prövning använda överskottet till andra kyrkliga ändamål. Man kunde nämligen, bland annat, tänka sig att i en sådan församling de kyrkliga förhållandena vore otillfredsställande och att de i en snar framtid borde ordnas. Så t. ex. kunde det, genom att en större industri uppstått och genom att utvecklingen för övrigt gått raskare framåt i en sådan del av församlingen, som låge avlägset från kyrkan, finnas av behovet påkallat att i denna del bygga en kyrka eller vidtaga andra åtgärder till avhjälpande av de olägenheter, som förefunnes i kyrkligt avseende. Dylika olägenheter, som eljest kunde bliva svåra att övervinna, kunde dock lätt nog avhjälpas, därest församlingen själv finge förfoga över sådana överskottsmedel, som här vore i fråga. Sistnämnda motionär yrkade därför i såväl nu behandlade motion som en motion nr 257 sådan ändring i vissa av de föreslagna författningarna, att det måtte bestämmas att avkastningen av boställe och dess skog, som donerats eller av församling eller menighet anskaffats, ävensom fonder tillkomna på dyligt sätt, måtte av vederbörande församling få disponeras, samt att, därest dessa inkomster bleve större än som behövdes till prästerskapets avlöning, överskottet måtte av församlingen, enligt Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall, få användas till andra kyrkliga ändamål.

Det särskilda utskott, som fått till sig remitterade Kungl. Maj:ts propositioner i ämnet och de med anledning därav väckta motionerna, yttrade i sitt utlåtande nr 1 (s. 71) med anledning av nu berörda motioner följande: »Vad därefter angår motionerna, så vitt de åsyfta vinnande av föreskrift därom att avkastningen av sådana fonder och andra kapitaltillgångar ävensom av sådana skogar, varom här är fråga, skulle kunna användas för andra kyrkliga ändamål än prästerskapets avlöning, så innebär en sådan föreskrift ett betydande avsteg från en av de huvudgrundsatser, varpå de

nu framlagda förslagen om reglering av prästerskapets avlöning och vad därmed äger sammanhang vila. I de föregående förslagen i dessa ämnen hade gjorts skillnad mellan å ena sidan boställen, som blivit av kronan upplåtna, och å den andra sådana, som blivit av enskilda donerade eller av församling anskaffade. Utom det att denna särskilnad medförde lagtextens betungande med en del specialföreskrifter, skulle densamma åstadkommit åtskilliga svårigheter vid tillämpningen, särskilt då det gällde boställen, rörande vilkas tillkomst på ena eller andra sättet fullständig utredning ej kunde vinnas. Mången var ej heller villig medgiva det befogade i denna olika behandling av lönetillgångar, som, om de ock härflöte från källor av olika natur, likväl åsyftade ett och samma ändamål. Nu har man, på ett enligt utskottets mening lyckligt sätt, mera fäst avseende på ändamålet med dessa löne-medels anvisande och därför frångått den förut upprätthållna artskillnaden mellan olika boställen allt efter deras tillkomst, med undantag allenast för det i 7 § i löneruleringslagen angivna fallet att lönetillgång tillförsäkrats innehavare av viss prästerlig tjänst i syfte att bereda denne särskild förmån utöver lönen. På grund av det anförda anser utskottet de ifrågavarande motionerna icke böra föranleda till någon ändring i eller tilllägg till förevarande lagförslag.»

Motionerna blevo av riksdagen avslagna och stadgandena i de hänseenden varom nu är fråga godkändes med den i propositionen föreslagna avfattningen.

Efter den sålunda lämnade redogörelsen yttrar kammarkollegiet vidare:

I den motion, som ligger till grund för riksdagens förevarande skrivelse (nr 111/1927), synes icke förutsättas annat än att den i ärendet omförmälda dispositionen av skogsavkastningen vid kyrkoherdebostället i Ovanåkers församling står i överensstämmelse med hithörande författningars såväl anda som bokstav, men det göres gällande att alldeles särskilt starka skäl tala för att till förmån för Ovanåkers församling medgiva ett undantag från de gällande bestämmelserna.

Det synes kollegium ej kunna bestridas att icke den nya lagstiftningen kommit att till följd av åtskilliga sammanfallande särskilda omständigheter för Ovanåkers församling medföra nog så hårda konsekvenser och att det av sådan anledning synes önskvärt att beträffande denna församling söka mildra lagstiftningens följder.

Såsom riksdagen uttalat i sin skrivelse måste otvivelaktigt principiella betänkligheter resa sig mot bifall till motionen. Klart är att ett eftergivande beträffande en av de huvudsakliga grunderna för 1910 års lagstiftning, vars olika delar måste ses i sammanhang med varandra, måste väcka betänkligheter. Vilka konsekvenserna av en sådan eftergift skulle bli är ej möjligt att nu överblicka.

Emellertid anser kammarkollegiet att beträffande Ovanåkers församling en möjlighet föreligger att tillmötesgå församlingens önskan utan att rubba de grunder, varpå 1910 års lagstiftning är byggd. Kollegiet syftar därvid på utvägen att för bestridande av kostnaden för här ifrågavarande ändamål anvisa medel ur den s. k. Ovanåkers pastorats avlöningsfond.

Angående möjligheten att använda omförmälda fond till bestridande av ifrågavarande kostnader anför kollegiet:

Enligt de bestämmelser, som gällde före ikraftträdandet av 1910 års lagstiftning, och den praxis, som härutinnan utvecklat sig, hade Kungl. Maj:t en jämförelsevis fri förfoganderätt över sådana fonder som den förevarande. I stor utsträckning medgav Kungl. Maj:t användning av dylika fonder för andra kyrkliga ändamål än prästerskapets avlöning. Från Ovanåkers skogsmedelsfond hava enligt medgivande i nådiga breven den 25 maj 1888 och den 8 maj 1908 omkring 20,000 kronor fått användas till kyrkans reparation. Innan Ovanåkers församling den 1 maj 1915 kommit in under den nya lagstiftningens bestämmelser lär det hava legat inom Kungl. Maj:ts befogenhet att ur fonden anvisa anslag även till den nu ifrågavarande kyrkoreparationen, varav, efter vad i ärendet upplysts, behov förelåg redan långt dessförinnan.

Det synes kollegiet som kunde den nu väckta och av församlingen understödda frågan lösas på det sättet att Ovanåkers församling erhöle medgivande att för bekostande av nu ifrågavarande kyrkoreparation anlita omförmälda, numera Ovanåkers pastorats avlöningsfond benämnda fond, oavsett att räntan av fonden jämlikt löneregleringsresolutionen den 23 oktober 1914 och nådiga brevet den 4 mars 1927 angivits bland de medel, varmed prästerskapets avlöning skall bestridas.

Kollegiet anser sig alltså hava skäl att, med anledning av de i förevarande ärende förekommande särskilda omständigheterna, tillstyrka att Ovanåkers församling måtte erhålla medgivande att av Ovanåkers pastorats avlöningsfond uppbära ett belopp av högst 59,348 kronor till bestridande av kostnaderna för reparation av Ovanåkers kyrka och uppförande av brandfri arkivbyggnad i enlighet med de i ärendet omförmälda, av byggnadsstyrelsen fastställda förslagen, under iakttagande *dels* att utbetalningen äger rum i den mån församlingen hos länsstyrelsen styrker sig hava haft utgifter för ändamålet och *dels* att församlingen härvid ej må tillgodoräkna sig rotvärdet å i kostnadsförslagen ingående virke, i den mån församlingen för sådant virke erhåller utstämpling å boställets skog.

Redan två gånger tidigare har Kungl. Maj:t anhållit om kyrkomötets medgivande att, utan hinder av gällande författningsbestämmelser i ämnet, bevilja anslag av skogsförsäljningsmedel från ecklesiastika boställen till kyrko- eller kapellbyggnad.

Departementschefen.

I skrivelse, nr 13, till 1925] års kyrkomöte anhöll Kungl. Maj:t om kyrkomötets medgivande att av inflytande eller redan inflyttna men icke disponerade skogsförsäljningsmedel från den till kyrkoherdebostället i Eks-härads församling hörande utskogen Knappåsen finge utgå ett anslag av högst 106,000 kronor för restaurering av nämnda församlings kyrka. I vederbörande departementschefs yttrande till statsrådsprotokollet framhölls särskilt, att restaureringen med hänsyn till kyrkans beskaffenhet — den är uppförd på 1680-talet och utgör ett intressant prov på värmländsk träbyggnadskonst — i viss mån vore av allmänt intresse, samt att det icke vore fråga om att taga i anspråk medel, som redan inlevererats till kyrkofonden.

Förslaget, som — dock med viss begränsning av anslagsbeloppet — tillstyrktes av kyrkolagsutskottets majoritet, antogs i oförändrat skick av kyrko-

mötet, och efter proposition i ämnet till riksdagen lämnade även riksdagen för sin del liknande medgivande.

I Ekshärads pastorat gäller till den 1 maj 1933 gammal lönereglering.

Den andra framställningen i en likartad fråga gjordes av Kungl. Maj:t till 1926 års kyrkomöte (skrivelse nr 10) och avsåg ett anslag å högst 40,000 kronor ur Fryksände pastorats regleringsfond — vilken fond bildats av skogsavkastningen från kyrkoherdebostället i Fryksände församling — till uppförande av en kapellbyggnad i norra delen av sagda församling.

Framställningen avstyrktes enhälligt av kyrkolagsutskottet och avslogs av kyrkomötet med 33 röster mot 27.

I Fryksände pastorat gällde gammal lönereglering till den 1 maj 1928.

Även frågan om anslag av skogsförsäljningsmedel från kyrkoherdebostället i Ovanåkers församling till restaurering av denna församlings kyrka förevar, såsom förut meddelats, vid 1926 års kyrkomöte efter enskild motion i ämnet (nr 3).

De synpunkter, som varit huvudsakligen avgörande för kyrkomötets ställning i de olika här ovan berörda fallen, synas kunna utläsas ur de förda debatterna.

I *Ekshäradsfallet* var det fråga om ett pastorat med gammal lönereglering och en boställsskog, beträffande vilken visserligen församlingens anspråk på äganderätt underkänts av domstolarna, men där vissa skäl ansågos tala för att skogen blivit donerad av enskilda. Med hänsyn till dessa och till de i departementschefens yttrande berörda omständigheterna, ansågs det »så gott som otänkbart, att annorstädes i landet kunna föreligga samma eller ens likartade förhållanden» (kyrkolagsutskottet).

Även i *Fryksändefallet* var det fråga om ett pastorat, där ny lönereglering ännu ej trätt i kraft, men det var tillika utrett, att det boställe, varifrån de fonderade skogsmedlen härstammade, upplåtits av kronan och således ej tillkommit på sådant sätt, att 28 § i 1894 års skogsordning vore tillämplig. Härtill kom, att fonden bildats i visst syfte, nämligen att möjliggöra ökning av de prästerliga krafterna i pastoratet.

Vad åter fallet *Ovanåker* beträffar, synes här den formella omständigheten, att frågan upptagits genom enskild motion hava tillmätts en avgörande betydelse. Det vill jämväl förefalla, som om vissa betänkligheter gjort sig gällande mot ett fortskridande på den inslagna vägen, att kyrkomötet i enskilda fall beviljade dispens från stadgandena i 1910 års prästerliga lönelagstiftning, utan att man hade full klarhet rörande de förutsättningar, vilka borde uppställas för den modifikation av nämnda lagstiftning, som anslagens beviljande faktiskt innebure, och de grunder, varefter anslagsbeloppen borde utmätas.

Jag övergår nu till att redogöra för min egen ståndpunkt till frågan om beviljande av anslag i det här förevarande fallet.

Helt naturligt hyser jag stor tvekan angående lämpligheten att i ett enskilt, om än så ömmande fall tillstyrka undantag från en av själva huvudgrundsatserna i 1910 års lönelagstiftning: att, sedan ny lönereglering för ett pastorat trätt i kraft, skogsavkastningen vid de ecklesiastiska boställena i pastoratet skall, utan avseende å sättet för boställenas tillkomst, utgöra avlöningstillgång för pastoratets prästerskap. Det har dock syntts mig, som om situationen i Ovanåkersfallet vore sådan, att man möjligen kan bortse från betänkligheterna. Man har här att tillgå en fond, som tillkommit genom kapitalisering under tiden för gammal lönereglering av extra skogsavkastning från ett av församlingen anskaffat boställe. Vid fondens bildande förbehöll sig Kungl. Maj:t att framdeles bestämma om fondens avkastning. Enligt äldre skogsförfattningar och därpå grundad praxis ansågs Kungl. Maj:t i ett dylikt fall hava full frihet att lämna anslag ur fonden till kyrkorestaurering och liknande ändamål, och av denna rätt har, såsom framgår av det förut anförda, Kungl. Maj:t även tidigare begagnat sig. Då härtill kommer, att behovet av åtgärder till kyrkans iståndsättande synes hava gjort sig starkt gällande redan under den gamla löneregleringens giltighetstid, har jag ansett förhållandena i detta fall vara så egenartade, att församlingens önsknings om anslag till kyrkorestaureringen böra kunna tillgodoses, ehuru ny lönereglering för pastoratet trätt i kraft och fonden övergått till att vara prästerlig avlöningstillgång. Vad som här sagts om kyrkorestaureringsanslaget torde i huvudsak vara tillämpligt även på anslaget till arkivbyggnad.

Jag vill slutligen framhålla, att de föreslagna anslagsbeloppen äro maximi-belopp, och att, innan Kungl. Maj:t ger tillstånd till utbetalning ur fonden, ytterligare utredning rörande de sannolika kostnaderna för arbetenas utförande möjligen kan befinnas erforderlig. Vidare torde vid ett eventuellt medgivande från Kungl. Maj:ts sida böra knytas de villkor, som Kungl. Maj:t kan finna skäl uppställa, därvid givetvis böra beaktas de av kammar-kollegiet i dess hemställen angivna föreskrifterna.

Under åberopande av vad jag förut anförde hemställer jag, att kyrkomötets yttrande måtte inhämtas, huruvida kyrkomötet för sin del medger,

att Ovanåkers församling må, under de villkor Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, ur Ovanåkers pastorats avlöningsfond uppbära ett belopp av högst 59,348 kronor till bestridande av kostnaderna för reparation av Ovanåkers kyrka och uppförande av brandfri arkivbyggnad i enlighet med de i ärendet omförmälda, av byggnadsstyrelsen fastställda förslagen.

Kungl. Maj:ts proposition Nr 24.

Vad departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla, samt förordnar, att skrivelse i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till kyrkomötet.

Ur protokollet:

I. A. Hedenlund.

Bilaga.

Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 6, till kyrkomötet angående anslag ur Ovanåkers pastorats avlöningsfond till restaurering av Ovanåkers församlings kyrka m. m.; given Stockholms slott den 26 september 1929.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed inhämta kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet för sin del lämnar det medgivande, som omförmäles i föredragande departementschefens hemställan.

GUSTAF.

Cl. Lindskog.

Kyrkomötets underdåniga skrivelse, nr 4, angående anslag ur Ovanåkers pastorats avlöningsfond till restaurering av Ovanåkers församlings kyrka m. m.

(Kyrkolagsutskottets betänkande nr 4.)

Till Konungen.

I skrivelse den 26 september 1929, nr 6, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, förklarat sig vilja inhämta kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet för sin del medgäve, att Ovanåkers församling finge, under de villkor Eders Kungl. Maj:t kunde finna skäl föreskriva, ur Ovanåkers pastorats avlöningsfond uppbära ett belopp av högst 59,348 kronor till bestridande av kostnaderna för reparation av Ovanåkers kyrka och uppförande av brandfri arkivbyggnad i enlighet med de i ärendet omförmälda, av byggnadsstyrelsen fastställda förslagen.

På grund av de genom den hos Eders Kungl. Maj:t förebragta utredningen ådagalagda, i detta fall föreliggande särskilda förhållanden finner kyrkomötet sig böra bifalla förslaget.

Kyrkomötet får alltså i underdånighet anmäla, att kyrkomötet för sin del medgivit, att Ovanåkers församling må, under de villkor Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, ur Ovanåkers pastorats avlöningsfond uppbära ett belopp av högst 59,348 kronor till bestridande av kostnaderna för reparation av Ovanåkers kyrka och uppförande av brandfri arkivbyggnad i enlighet med de i ärendet omförmälda, av byggnadsstyrelsen fastställda förslagen.

Stockholm den 21 oktober 1929.

Underdånigst

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 januari 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDAVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Lindskog anmäler härefter kyrkomötets skrivelse den 21 oktober 1929, nr 4, angående anslag ur Ovanåkers pastorats avlöningsfond till restaurering av Ovanåkers församlings kyrka m. m. samt hemställer, att genom proposition måtte inhämtas riksdagens yttrande, huruvida riksdagen för sin del medger,

att Ovanåkers församling må, under de villkor Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, ur Ovanåkers pastorats avlöningsfond uppbära ett belopp av högst 59,348 kronor till bestridande av kostnaderna för reparation av Ovanåkers kyrka och uppförande av brandfri arkivbyggnad i enlighet med de i ärendet omförmälda, av byggnadsstyrelsen fastställda förslagen.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen bifalla och förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

H. B. Hammar.